ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար
Տարեկան 10 Ֆր.
Վեցամսեայ 5 »
Օտարահմանի համար Տարեկան 12 »
Վեցամսեայ 6 »
Ամերիկայի համար
Տարեկան 2.50 տլր.
Վեցամսեայ 1.25 »

ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԵԼԻ

Յայտարարութեանց տողը առաջին երեսին համար 40 սանթիմ կ. իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ կ. երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կ'ըլլայ.

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Отговорникъ: Д-ръ Т. Хр. Стояновъ

Նամակ եւ դրամ ղրկել խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ «Шаржумъ» Варна.

Redaction du journal «Charjoum» Varna (Bulgarie)

Դրութիւնք ետ չեն տրուիր

)(ԳԻՆ 10 ՍԱՆԹԻՄ)(

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տարին լրանալու վրայ է. կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ շուտին մեզ հասցնել իրենց բաժնեգինները. նոյնպէս և այն գործակալներէն որոց քով կը գտնուին գանձուած դրամներ, նաեւ աշխատին անյապաղ գանձել. կը կարծենք թէ ամէն ոք կրնայ հասկնալ, որ թերթ մը իր բաժնեգիններով կը շարունակուի. և կը սիրենք յուսալ որ ամէն մի բաժանորդ և գործակալ կը զգայ որ դրամի ամենափոքր յապաղումը մեծ դժուարութիւններու կը մատնէ խմբագրութիւնը.

ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Դեռ մի քանի օր առաջ Օրմանեան Պատրիարքը հայ ժողովրդի ղայրոյթի և ատելութեան առարկան էր. Նրա դէմ բորբոքված էր ամբողջ հայութիւնը, ոչ Նրա համար որ Օրմանեան բառի բուն մտքով դաւաճանել էր իր ժողովրդին, այլ Նրա համար՝ որ իր ժողովրդի անտանելի վիճակի թեթեւացումը ձեռք բերելու համար հետեւում էր բոլորովին սխալ, սարկական քաղաքականութեան.

Նա ուզում էր հայ ժողովրդի դահճի սիրտը շոյելով, քծնելով շարժէր Նրա վեհապետական գութը դէպի հայ ժողովուրդը. այն ժողովուրդը որը ատելով ատում է այդ արիւնարբու միապետին, և Նրանից մի բան խնդրելը իրան համար մահացու անպատուութիւն համարում.

Օրմանեան իր այդ սխալ քաղաքականութեան մէջ իրեն խորհրդատու օգնական ունէր տաճկասէր հայ փաշա Արթինը, որը Պատրիարքի կամ ազգային ժողովի կողմից Սուլթանական ծրագիրներին որոշ դիմադրութեան հանդիպած միջոցին, իսկոյն իր տիրոջ անունն էր արտասանում, ուզելով հասկացնել թէ Սուլթանը կարող է կատաղել…

Մենք կարող ենք հաւատալ որ Օրմանեան զգում էր թէ իրեն խաբում են, զգում էր որ իր ժողովրդի ցաւերը հետզհետէ աւելի սաստկանում են, բայց գիտենք և այն, որ նա „քաղաքացիական արիութիւն„ չունէր իր ժողովրդի ցաւերի մարմնացած բողոքը հանդիսանալ, իբր ժողովրդապետ, ի հարկ է օրինաւոր սահմանների մէջ.

Օրմանեանից չէր պահանջվում յեղափոխական քայլ անել. Նրանից պահանջվում էր լինել ազգի հարազատ Պատրիարքը, անվախ ու անձնազոհ պաշտպանը հանդիսանալ Թուրքի ճիրաններում խեղդվող ժողովրդի ամենատարրական իրաւունքների.

Ահա ինչ էր պահանջում հայ ժողովրդի սրտացաւ հասկացող և ազգային արժանապատւութիւն ճանաչող մասը. և, երբ տեսնում էր որ Օրմանեանը շարունակում է իր բռնած սխալ ուղղութեամբ առաջ գնալ, բողոքում և պախարակում էր Նրան.

. ˙ .

Այսօր այդպէս չէ, և չը պէտք է լինել երեկ Օրմանեանը, գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար Սուլթանի գործիք, հլու մի պաշտօնեայ էր. իսկ այսօր՝ Նա ներկայանում է մեզ իբր ազգային Պատրիարք. Երեկ նա Սուլթանին քծնում էր, իսկ այսօր ժողովրդի յայտնի պահանջներին բաւարարութիւն է պահանջում, իր հրաժարականովը միասին, թէեւ մասամբ.

Ճշմարիտն ասած՝ ուշ մնաց Օրմանեանը. բայց և այնպէս մխիթարականը այն է, որ եթէ ուզենայ կարող է ժողովրդի գոնէ համեստ պահանջների արձագանքը դառնալ. Արդեօ՞ք Օրմանեան իր ազգային պատրիարքական բուն դերի մէջ մտաւ ինքնաբերաբար, համոզվելով իր ուղղութեան սխալի մէջ, թէ զանազան հանգամանքներից ստիպվա՞ծ. այդ, այս րոպէիս, մեզ համար այնքան էլ մեծ նշանակութիւն չունի. բաւական է որ երեկ Օրմանեան չը հրաժարված „ազգային„ Պատրիարք չէր, թէեւ պաշտօնապէս աթոռ ունէր. իսկ այսօր, թէեւ հրաժարված, բայց ազգային Պատրիարք է, որովհետեւ երեկ Օրմանեան Սուլթանին էր ծառայում, իսկ այսօր „հայ ժողովրդին„.

Տեսնենք պէտք է կարողանա՞յ երկար մնալ իր այս վերջին, թէ հայ ազգի և թէ իրեն համար շահաւէտ և պատուաբեր դերում. Եւ ինչու չը մնա՞յ. Նրանից ապստամբութիւն և յեղափոխութիւն չենք պահանջում, այլ օրինաւոր պատուաբեր և հայրենասէր Պատրիարք լինել.

ՎԱՐԴՕ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. ՊՕԼԻՍ, 1 Հոկտ.

Անցեալ հինգշաբթի օրը, Սեպ. 23ին Օրմանեան ղրկեց իր „հրաժարականը„… համոզուած եմ որ ամէն հայու կուրծքէն ակամայ դուրս պիտի թռչի—„վերջապէ՜ս„ բառը.

Հրաժարականի մէկ օրինակը ղրկուեցաւ Պատրիարքարանի առաջին գործակատարի ձեռքով պալատ, միւսը՝ երկրորդ գործակատարի միջոցով Ատլիէ. Ի հարկ է երկու տեղն ալ չընդունուեցաւ Օրմանեանի թուղթը. Ի՞նչպէս ընդունին՝ անկէ աւելի հաւատարիմ գործիք ուսկից պիտի գտնեն. Մինչեւ իսկ պալատին կարգադրութեամբ Ատլիէէն Զիվէր պէյը գնաց Օրմանեանի բնակարանը, զայն համոզելու, որ հրաժարականը ետ առնէ.

Օրմանեան կը պնդէ, „մինչեւ այսօր շատ խաբուեցայ, շատ խոստումներ եղան և ոչ մէկը գործադրուեցաւ. Մինչեւ որ իմ առաջարկած չորս պայմաններս չընդունուին, ինծի համար այլեւս անհնար է Պատրիարք ըլլալ„.

Իսկ Օրմանեանի չորս պայմանները կարծեմ յայտնի են „Շարժում„ի ընթերցողներուն. Անոնք հետեւեալներն են՝ Ա. Հայերու ազատ երթեւեկութիւն ամբողջ կայսրութեան մէջ. Բ. Հին ու նոր անմեղ բանտարկեալներու ազատութիւն. Գ. վերջին դէպքերու ատեն կործանուած ու թալանուած վանքերու վերաշինութիւն և կրուատներու վճարում, Դ. Սսոյ Կաթողիկոսական ընտրութեան կատարելու ազատութիւն.

Ասոնք են պայմանները և Օրմանեան մինչեւ օրս կը պնդէ ասոնց վրայ… Եթէ մինչեւ վերջը պնդէ, աղէկ կ'ըլլայ… բայց կը վախնամ որ Սուլթանի ձայնը լսելուն պէս՝ իր կամքին հաստատութիւնը խախտի.

Ազգային ամէն գործերը, Օրմանեանի և Արթին փաշայի շնորհիւ՝ եկեր „անդունդի„ մը եզերքը հասեր են… Այս եղաւ այն դժբախտ քաղաքականութեան արդիւնքը, որու հիմքն է „տաճկին հետ բարեկամ ըլլանք, ամէն բան անուշութիւնով ընենք„. Արթին և Օրմանեան թող այժմ աչքերնին բանան, թող փառաւորուին… Թող իրենց վրան նային. ի՞նչ են դարձեր, ի՞նչ պատիւ է մնացեր… Արթին լոկ պաշտօնական լրատու, պաշտօնապէս ճանչցուած լրտես մըն է դարձեր ազգային շրջանակին մէջ. Կորեր է Տատեաններու հին գերդաստանին պատիւը, փճացեր է անոր փայլեած փառքն ու անունը… իսկ Օրմանեան… գիտենք արդէն որ դռնապանէ մը պակաս յարգ ունի կառավարութեան առջեւ.

Սսոյ Կաթողիկոսութեան խնդիրն իսկ մինչեւ հիմայ չկրցին կարգադրել, չը նայելով որ տաճկին ղրկեցին Թաթուլներ. Մուրատներ և ազգային ամէն շահերը, իրենց անունն ու պատիւը և ամէն ինչ… Հետեւեալ փաստային թերեւս գրեմ թէ ո՞վ է հասեր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան այդ դժբախտ խնդիրը.

Բանտարկութիւնները նորէն շատցած են, աքսորուողներու թիւը աճած է. կախաղանը նորէն ցցեր է իր սուր ճիրանները հայ ժողովուրդին սրտին մէջ…

Ու այս ամէնուն դիմաց Օրմանեան լոկ թուղթ մը ունի՝ լոկ հրաժարական մը… ոչ նոյնիսկ բողոք մը դեսպաններուն…

. ˙ .

Մեծ-Եպարքոսի տղան Ճավիտ պէյը՝ չաբաթ օր Մեծ-Կղզի տանող նաւամատոյցին վրայ Ալպանացի Հաճի Մուսթաֆա անուն մահմետականի մը ձեռքով սպաննուեցաւ, ուտելով ատրճանակի երեք կապար։ Հանգուցեալը պետական խորհրդականն էր։ Ուրբաթ օրը անակնկալ պատուանշանի մը արժանացաւ Սուլթանէն, իսկ չաբաթ կապարներու մահացու հարուածներուն՝ Հաճի Մուսթաֆայէն։

Կըսուի թէ սպանման պատճառները պալատի մէջ որոնելու է։

Թերեւս օր մըն ալ հայերուս այնքան դժբախտութիւններու պատճառ եղող դաղանին սատկելու լուրը հաղորդելու անսահման հաճոյքն ունենամ...

∴

Գէշ գէշ լուրեր կը պտտին հոս։ Ռուսական զօրքերը կը կեդրոնանան Սարիղամիշի կողմերը, Էրզրումի դիմաց։ Անգլիական նաւատորմը՝ աւելի քան 20 խոշոր զրահաւորներ՝ 12,000ի չափ զօրքով, 200է աւելի թնդանօթներով Սալոնիքի առաջն է արդէն, իսկ Ֆրանսական Միջերկրականի նաւատորմը մօտ օրերս Սիրիոյ ծովերը այցելութեան պիտի երթայ։ Արդեօք պատերազմի՞ պատրաստութիւններ են ասոնք։ Իսկ ռուսական ժէնէրալներուն այցելութիւնները պուլկար բերդերու ու զօրքերու՝ հոս խիստ անհանգիստ աչքով կը դիտուի։

∴

Անգլիական թերթերը հաղորդած էին որ Սեբաստիոյ և Վանայ նահանգներուն մէջ խլրտումներ եղած են։ Մեր բարեխնամ կառավարութիւնը իսկոյն հերքելու եղած էր... Այդ գաւառներէն եկած նամակները աչքի զարնող բան մը չի հաղորդեր, բացի տիրող ընդհանուր աղքատութենէն. և չինայած այդ ծայրայեղ թշուառութեան՝ ժողովուրդին մէջ տիրողը յոյսն ու եռանդն է։

ԲԱԺ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Սեպտ. 26ին Պուլկար հեռագրական գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ, Սուլթանը ընդունած չէ հայոց Պատրիարքի հրաժարականը, հրամայելով Պատրիարքին յայտնել որ սպասէ մինչեւ Ելտըզին մէջ կազմուած յանձնաժողովը իր գործը վերջացնէ։

Զինովիէվ նորէն տեսակցութիւն ունեցեր է Սուլթանի հետ, հայ գաղթականները Կովկասէն իրենց տեղերը վերադարձնելու մասին։

— Սեպ. 29ին Սուլթանի իրատէով մը ընդունած է Ելտըզին մէջ հայկական գործերը քննող յանձնաժողովի որոշումները որոնք հետեւեալները են.

Ա. ոստիկանական խստութիւնները հայերու դէմ թէ Պոլիս և թէ գաւառները պիտի վերցուին և մի միայն կասկածելի անձերը պիտի ենթարկուին այդ խստութեանց։

Բ. խռովութիւններու միջոցին աւերուած դպրոցները, եկեղեցիները, կամ նորէն պիտի շինուին, կամ պիտի նորոգուին կառավարութեան հաշուով։

Գ. Հայ պետական պաշտօնեաներու և գործաւորներու, որոնք կոտորածներու միջոցին սպաննուած կամ բանտարկուած են, մնացած ռոճիկները պիտի վճարուին։

Դ. Եէտի-Գուլէի մէջ որբանոց մը շինելու արտօնութիւնը. 54 դատապարտուածներ պիտի ազատուին. և 24 մահուան դատապարտուածներ, ցմահ շղթայակապ բերդարգելութեան պիտի ենթարկուին։ Այսօր Արթին փաշան այս իրատէն պիտի հաղորդէ ազգային ժողովին, որով և Պատրիարքը իր հրաժարականը ետ պիտի առնէ։ Պատրիարքը այնքան ալ գոհ չէ այս իրատէին մանրամասնութիւններէն։ Կըսպասէ պաշտօնական յայտարարութեանը որ իր հրաժարականը ետ առնէ։

— Բաքուի և ուրիշ քաղաքներու մէջ ի նպաստ գաւառական որբանոցներու հանգանակութիւն պիտի ըլլայ Պ. Ջանշեանի հրապարակային գործունէութեան 25ամեակի առթիւ։ Ինչպէս յայտնի է նոյն ինքն Պ. Ջանշեան իր «Ժողովածոյ» գրքով, 25 հազար րուբլի հանգանակեց որբանոցներու համար, որոնք Պատրիարքարանի միջոցաւ ղրկուած են։

— Թիֆլիզի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութիւնն ալ իր առաջին ընդհանուր ժողովը գումարեր է անցեալ օր Թիֆլիզի մէջ, և նոր կանոնագրութեան համաձայն կազմակերպութիւն ստանալով ընտրեր է իր վարչութիւնը 9 տիկիններէ։

— Պոլսոյ «Սուրհանդակը» փոխանակ գրելու որ Պատրիարքը իր հրաժարականը ղրկեց Դատական Նախարարի, գրած է այսպէս. «Պատրիարքարանի գործակատար Տ. էֆ. Տէր Ներսէսեան նախընթաց օր Դատական գործոց Բարձր. Նախարարին մատոյց Ս. Պատրիարք Հօր մէկ գիրը, զոր նոյն օրը պատրաստած էր թուրքերէն դիւանի անսուչ Կարապետ էֆէնտի Խաչատուրեան». յետոյ մի ուրիշ տեղ.

«Կրօնական գործոց տեսուչ Վսեմ. Զիվէր պէյ երէկ Ս. Պատրիարք Հօր բնակարանը երթալով, այցելեց Նորին Սրբազնութեան, հիւանդութեանը առթիւ։ Նոյնպէս յաջորդաբար այցելե-

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՐԱՄ ԱՐԱՄԵԱՆ

(ԱՇՈՏ, ԹԱԹՈՒԼ)

«Լսում ենք Արամին կախաղան են հանել», ահա մի ցնցող նորութիւն, որ շուրջ մի ամիս դառը կսկիծով հաղորդւում էր ընկերներին նեղ շրջանում. մի լուր, որի ճշդութեան սակայն երկար ժամանակ եւ յամառաբար չէին ուզում հաւատալ ոչ հաղորդողները եւ ոչ լսողները։ Մի ինչ որ ներքին զրպացմունք մղում էր այդ լուրի անհաւանականութեան պայմանները պրպտելու. կարծես դաժան իրողութեան հետ հաշտուել չուզենալովը կամ ընկերներին նրան սարակուսական պարագաներով ներկայացնելովը կարելի պիտի լինէր անհնարին դարձնել այդ անօրինակ ու անսպասելի գազանութեան փաստը։

Մինչեւ որ Դրօշակի վերջին թիւը եկաւ վերջին յոյսերը խորտակելու եւ իրողութիւնը իր սոսկալի պարզութեամբ մեր առաջը դնելու...

Այսպիսի մի զգուշութիւն, վերապահութիւն, յոյս եւ երկիւղ.... այս բոլորը չէ՞ որ արիւնակիցների, հարազատ եղբայրների նկատմամբ է միայն պահպանւում... եւ իրօք, Աշոտը շատերիս համար եղբայր էր։

Մենք խորին յարգանք ենք տածում դէպի մեր մի գործիչ ընկերոջ յեղափոխական տոկունութիւնը, ուժը, եռանդը. մենք հիանում սքանչանում ենք երկրորդի դիւցազնական քայլերի վրայ, կրօնական ջերմեռանդութեամբ խոնարհւում ենք նահատակ ընկերների անձնազոհութեան օրինակների առաջ. իսկ Աշոտներին....։

— Դէպի Աշոտները մենք մի տարբեր զգացմունք եւս ունինք.—մենք նրանց սիրում ենք. թէ ինչու, դժուար է ասել. միայն սիրում ենք։

Աշոտը չէր փայլում հերոսական արտաքինով. նա բարձրահասակ չէր եւ ոչ էլ թիկնաւէտ, կամ հաստաբազուկ։ Միայն տեսնողը չէր կարող չգրաւուել նրա աչքերով լայն բացւած, յստակ եւ յաճախ թախծապատ։ Չէ կարելի ասել նոյնպէս, թէ փորձւած խմբապետ էր կամ լաւ հրացանաձիգ։ Նրա խօսքերն էլ երկար չէին...

Բայց այդ թոյլ կազմւածքի, այդ ըստ երեւոյթին անկարող էակի մէջ վառ էր մի հուր, որ թէեւ հազիւ էր ուժեղ բորբոքւում, բայց երբէք չէր թուլանում։ Հսկայ չէր Աշոտը իր մարմնով, հսկայ էր իր հոգով՝ անխըռով ու վեհ. մի գաղափար իր կէտ նպատակ դրած եւ նրանով ամբողջովին կլանւած։ Երկաթեայ հաստատակամութեամբ նա ընթանում էր դէպի իր նպատակը. նա յետ չէր նայում, ոչ ոքի ինքը չէր հրաւիրում.... չարժւում. տեղըհան էին լինում սակայն հաստաբազուկները եւ ճարտարախօսները, կռւողները ու կազմակերպողները, ուժեղները ու թոյլերը։ Վատ մարմնի մէջ ամփոփւած այդ հոգին էր, որ անտես առնելով իր բնակարանի խեղճութիւնը, նետում էր նրան մի երկրից միւսը. բեռնում էր վրան զինուորի ծանր պայուսակը, ձեռքն էր խրում հրացանը, քաշկրտում էր նրան անգթաբար գիւղից գիւղ, քաղաքից քաղաք։ Կոտրատւում էին բարակ ոտները, պլոկւում էր քնքոյշ մորթը, ուժաքամ օրօրւում էր նա. բայց դեռ գութ չունէր, նա քշում էր ու քշում....։

Եւ քշեց նրան մինչեւ բանտ, մինչեւ կախաղան...

∴

Ծնւել սնւել, մեծացել է Արամը Կարինում։ Որբ էր նա։ 90 թուի վերջերին նա դառաւ Կարնոյ նորակազմ Դաշնակցական կոմիտէի անդամ։ Այդ ժամանակ նա յայտնի էր «առաջնորդարանի քարտուղար Արամ» կոչումով։

Կէրէկցեանի սպանումից յետոյ նա անցաւ Ռուսաստան եւ այն տեղից Պարսկաստան։ «Մարդասպան» Արամը այդ ժամանակ այնքան էր նման մի մարդասպանի, որքան եւ 4—5 տարեկան կարմրաթշիկ մի մանուկ։ Պարսկաստանից Աշոտ Պետրոսեան անունով նա նորից անցաւ Ռուսաստան, թափառեց զանազան տեղեր եւ 92ի ամառը հասաւ Թիֆլիզ՝ մասնակցելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան առաջին ընդհանուր ժողովին։ Ծանր էր այդ տարւան րէակցիան, որ հետեւեց 90 թուի վարդավառ երազներին. ծանր էր եւ բոլոր գործիչների դրութիւնը։ Աշոտի վիճակը աւելանում էր նրանով, որ ընկերների մի մասը, չհամարելով Կէրէկցեանին մահուան պատժի ենթարկելու չափ յանցաւոր, հաւանութիւն չէր տալիս Կարնոյ կոմիտէի արած քայլին....։

Վշտացած սրտով Աշոտը հեռացաւ Բաքու, որ տեղ աշխատում էր, որպէս հասարակ բանւոր։ Բաքւում նա իր ժամանակը զուր չկորցրեց. անդուլ աշխատում էր բանւորական խմբերի մէջ հայրենիքի ցաւերը իր անձով, իր էութեամբ պատկերացնելով։ Այդ տեղ էլ նա ծանօթացաւ ռուսահայ գրականութեան հետ, սովորեց քիչ ռուսերէն, սկսեց պարապել տեսական հասարակական խնդիրներով. կարդաց, լսեց, տեսաւ, զարգացաւ եւ քիչ ժամանակից յետոյ երիտասարդական ազնիւ զգացումները, կռւելու, զոհւելու տենչը ամրացան, միւեցան նրա հոգու մէջ յեղափոխական հաստատ համոզումներով։ Ամբողջացած էր նրա կամքը, պատրաստ էր այն ապառաժը, որին զարնւելով ետ են մղւում կասկածի, թերահաւատութեան, յուսահատութեան ամէն տեսակ հողմերը։

84 թուի Աշոտը պատրաստւում էր հայրենիք անցնիլ, երբ անակնկալ կերպով վրայ հասաւ Սասնոյ կոտորածը։ Սասունը այդ օրից դառաւ նրա մտածողութեան կենդրոնական առարկան. Նոյն թուականի վերջին, ցուրտ ձմեռը իր ընկերոջ Արբոյի հետ միասին նա ճանապարհ ընկաւ Սասուն, տանելով իր հետ դրամական առաջին նպաստը հերոս եւ մարտիրոս ժողովրդին։

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ

(Մնացածը յաջորդով)

ցին Բարձր. Ցպրութիւն փաշա Տատեան և Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան». ի հարկէ, այս հիւանդութիւնը հրաժարականն է։ Եւ դեռ յոյս կայ թէ Թուրքը կարող է հային փոքր ինչ ազատ պահել։

— Վանայ Ներսէս եպիսկոպոսը իր օգնական Վահրիճ վրդ.ի հետ այցելութեան ելեր է շրջակայ գիւղերը։ Մեծ հոգ կը տանի դպրոցներու և եկեղեցիներու վրայ։ Ներսէս եպս. կը ջանայ ագիտութեան խաւարը փարատել գիւղերու վրայէն. սակայն հացի սղութիւնը ուսուցչի և դաստրքի պակասը՝ արգելք կըլլան այս տրամադրութիւնները պահանջուած կերպով գլուխ հանելու։

— Վառնայի մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Արամ Արամեանի (Թամթուլ) համար. Թերթիս խմբագիրը եկեղեցիին առատամէն յետոյ, ատենախօսութիւն մը ըրաւ տաճկական բռնութեան զոհի յիշատակին։ Նոյն օրը հոգեհանգիստ կատարուեցաւ նաեւ Գ. Ալէաթճեանի համար։

Մասնաւոր աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Շումլայի մէջ ալ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեր է Արամ Աարմեանի, Ալէաթճեանի և Զաքրեանի համար։

— Ֆրանսացի գրագէտ Պ. Իւրպէն Կօհիէ ի նպաստ հայերու յօդուած մը գրած է «Օրօր» ֆրանսական թերթին մէջ։

——)·(——

ԱԶԴ

Համալսարան գրական եւ գիտական ամսաթերթը, որ պիտի հրատարակուէր մեր խմբագրութեան տակ եւ ծախքերով, այս ամսոյ սկիզբը մեզմէ անկախ պատճառներով մէկ ամիս չափ ուշ լոյս պիտի տեսնէ։ — Աւստրիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ ճանապարհներու փճանալովը՝ երկաթուղիներու երթեւեկութիւնը դժուարացած լինելով, մեր թերթին տպագրական տառերը՝ մեր կարծած ժամանակէն գրեթէ մէկուկէս ամիս յետոյ մեզ պիտի ժամանեն։

Կը խնդրենք հրատարակել հաճիք այս երկտողը, հայ հասարակութեան եւ մեզ արդէն բաժանորդ գրուիլ փութացողներու ոեւ է կասկածանքի տեղի չտալու համար։

Մեր նոր հասցէն է՝

Rédaction «Hamalssaran»
3. Place Monge, 3. Paris

Խմբագիրներ

Յովհ. Շաւարշ　　Մ. Պաղտասարեան

ՊԱՐՈՆ Ց. Թ.ԻՆ

—

Ձեր յօդուածին շատ կէտերը յիրաւի արդարացի կընկատենք. որովհետեւ նորա անհատական կարծիքներ են անհամի հանդէպ. բայց ձեզ համար բնաւ ներելի չէ նախատել հասարակութեան մը այն մասը՝ որ կը կարդայ «Իրաւունք»ը։

Այդ իրաւունքը եւ ոչ մէկը կարող է ձեզ տալ. անհատ մը որչափ որ բարձր գիրքի տէր ըլլայ եւ նոյնպէս գաղափարական, չի կրնար հասարակութիւն մը նախատել, ողորմելի անուանել։ (*)

Մուրաս-Սոկրաս

——)·(——

(*) Միշտ կարող է, եթէ այդ հասարակութիւնը արժանի է։ Ծ. Խ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԼԱՀԷԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՇԵՏՈՅ

——

Պետութիւններու ներքին կեանքը դուրս ելած է իր խաղաղ հունէն։ Ֆրանսայի ներքին տագնապները, դեռ չեն անցած, թէեւ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ կղերականներու և արքայականներու լարած դաւերը արմատախիլ ընելու։ Աւստրիոյ, Սպանիոյ և Գերմանիոյ մէջ նախարարներու տագնապներ տեղի ունեցան, որովհետեւ խստապահանջ դարձած ժողովուրդները կառավարելը հիմակ բաւական դժուարացած է։ Պալքանեան փոքրիկ երկիրներու մէջ ալ ներքին խլրտումներ կան, բոլորը արդիւնք են ժողովուրդներու դըժգոհութեան դէպի իրենց կառավարիչները։ Այդ բոլոր պետութիւններու արտաքին յարաբերութիւնները իրենց սահմանակիցներուն հետ նոյնպէս սիրալիր չեն. լռիկ մնջիկ ակռաները կը կճրտացնեն իրարու դէմ։

Բայց ամենէն ուշագրաւը այսօր Անգլիա և Թուրքիան է։ Անգլիա պատերազմի սկսած է հարաւային Ափրիկէի Թրանսվալի փոքրիկ հանրապետութեան հետ, ինչ ինչ չնչին պատճառներով. և Ափրիկէի մէջ իր իշխանութիւնը հաստատուն հիմերու վրայ դնելու փափաքով կուզէ կլլել այդ խաղաղ ու աշխատասէր հասարակապետութիւնը։ Երկու կողմէն մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են ու կը տեսնուին։ Փոքրիկ Թրանսվալը որոշած է կամ չզրկուիլ իր ազատութենէն, և կամ չաւ սուղ ծախել զայն, առանց հարստութիւն և կեանք խնայելու։

Եւրոպական թերթերը կը հաղորդեն թէ՝ Ռուսիա իր զօրքը կը համախմբէ Տաճկական սահմանագլուխը Կարինի կողմէն. Անգլիա բաւական զօրեղ նաւախմբով մը մօտեցեր է Սելանիկի. իսկ Ֆրանսական Միջերկրականի նաւատորմիղը ճամբայ պիտի ելնէ դէպի Սուրիա...

Թուրքիոյ ներքին կեանքը արդէն ամէնուն համար պարզ է. նա խարխուլ, շատ խարխուլ փտտած ու նեխած է. և արտաքին չնչին հարուած մը, ի հարկէ իրմէն զօրեղ պետութեան մը կողմէ, բաւական է զոռոզ Սուլթանին իշխանութիւնը և գահը տակն ու վրայ ընելու։

Մէկ խօսքով, Լահէի խաղաղութեան ժողովին վերջը՝ աշխարհակալական ձգտումները, աւելի գետերով վազցնելու՝ փափաքը փոխանակ մեղմանալու, եթէ ոչ մարելու, ընդհակառակը կարծես աւելի բորբոքուած հրահրուած է։

Բոլոր այս երեւոյթները և

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՂՋԿԱՅ ԺԱՅՌԸ

—

Վեց եօթ ընկերներով նստած ենք աւերակ Անիի մէջ, հիւրերի համար շինված սենեակում։ Արդէն երկու ժամ է, ինչ հասել ենք Անի եւ հանգստանում ենք. ոտքով ճամբորդութիւնը, յուլիսի կիզող արեւը մեզ այնքան են յոգնեցրել, որ հազիւ կարողանում ենք հաց ուտել։

Այսուամենայնիւ շատ անհամբեր ենք. ուզում ենք ժամ առաջ շրջել աւերակների մէջ, տեսնել հայութեան հին փառքի փշրտված, կործանված միացորդ բեկորները։

Աւերակները հսկելու նշանակված վարդապետը մեզ խորհուրդ է տալիս հանգստանալ, գիշերը քնանալ եւ ապա առաւօտեան զովին սկսել մեր պտոյտը. նախազգուշացնելով, որ մութ ժամանակ կարող ենք ընկնել, փորձանքի հանդիպել։

Արդէն երեկոյանում է, սենեակի լուսամուտներից արեւը չէ երեւում. վարդապետը գնաց իր խուցը. մեր ընկերներից մի քանիսը պառկեցին, իսկ երեք հոգի վճռեցինք դուրս գալ, գոնէ ընդհանուր ակնարկ գցել աւերակների վրայ, գոնէ մասամբ բաւականութիւն մեր այն զգացմունքին որ մեզ, քնքուշ մեծացած պաներիս, ոտքով, ամառուան սաքին քաշել բերել էր այս տեղ։

* *

Հանգստանալու տենչը, պատանիներին յատուկ եռանդը երկար ու բարակ կռւեցին. վերջապէս կենսական, զարթուն մնալու ոյժը յաղթող հանդիսացաւ, եւ մենք երեքով դուրս եկանք սենեակից։

Արեւը արդէն բոլորովին մայր է մտել. արեւմուտքը նմանում է կրակըն ու բոցը թուլցած հնոցի. չորս կողմ տիրում է մեռելային խաղաղութիւն, այս կողմ այն կողմ ցցված են կիսաւեր շինութիւնների պատերը, կամ նրանց մասերը։ Մի տեսակ ճնշող, սառցնող տպաւորութիւն են թողնում այդ սգաւոր փլատակները եւ այդ խաղաղութիւնը։ Եւ երբ յանկարծ մաքով թռչում ես դէպի դարերի անցեալը, սուզվում նրա մէջ եւ երեւակայում որ այս աւերակները հրաշալի ապարանքներ են եղել, ուր եռացել է կեանքը ազատ հայի, կուրծքդ սեղմվում է, շնչառութիւնդ դադարում եւ ապա հառաչանքով դուրս է թռչում—իսկ այսօր, մահն է թագաւորում այստեղ, մահ անհատական, մահ քաղաքական, մահ ազգային։

Մենք գիտում ենք կանգնած սեւերումս քարացած. չենք համարձակվում խանգարել այդ սեւ սգաւոր լռութիւնը, նոյնիսկ խօսք, բառ չենք գտնում միմեանց հաղորդելու։

Վերջապէս մեզնից մէկը երեսը դէպ հիւսիս Ախուրեանի կողմը դարձրեց, ու բացագանչեց. — տղայք, տեսէք այն ժայռը, կարծեմ Աղջկայ ժայռն է. գնանք, գոնէ այդ ժայռը տեսնենք, քանի բոլորովին չէ մթնել. եւ վազեց։ Մենք երկուսս էլ, առանց մեզ հաշիւ տալու, վազեցինք մեր ընկերոջ ետեւից եւ հասանք ժայռին։

Նա քաղաքի կողմից այնքան բարձր չէ, թէեւ սեպացած. իսկ միւս երեք կողմերից կատարեալ անդունդով է շրջապատված. ժայռից վայր գլորվողը կենդանի չի մնալ. ստորոտով անցնում է Ախուրեանը, օձի նման գալարվելով. ժայռի կուրծքը ծածկված է միատեսակ լեռնային բոյսով. իսկ բոլորովին վարը եղեգնուտ է։ Մենք երկար ու բարակ ուսումնասիրեցինք, բայց կանոնաւոր ճամբայ չը գտանք։ Եւ որոշեցինք ուղղակի մագլցելով բարձրանալ։ Այդ մեր որոշումը տեւինք մեծ վարանումով. կեանքը սուղ երեւաց մեզ։ Վերջապէս սկսեցինք մագլցել, կատուի նման, օձի զգուշութիւն գործ դնելով. շատ անգամ, երբ ժայռից դուրս ցցված մի քար բռնում էինք, շարժվում էր, մենք ձեռքերս ուրիշ քարի էինք գցում, եւ մեր նախկին բռնած քարը պոկվում ու ահագին ձայնով գլորվում անդունդի մէջ։ Ամէն մի այդպիսի դէպքում, մենք հոգի էինք տալիս եւ առնում. որովհետեւ համոզվում էինք թէ եթէ փոքր ինչ անզգոյշ լինէինք, այդ քարի կտորի հետ մենք էլ պէտք է գլորվէինք դէպի անդունդ մեր մարմինները կտոր կտոր անելով։ Վերջապէս, ահագին տանջանքներից յետոյ, բարձրացանք ժայռի գլուխը։

* *

Աղջկայ ժայռը բարձր կանգնած թագաւորում է Անիի եւ իր շրջակաների վրա. գեղեցիկ է եւ նրա վրա շինված փոքրիկ մատուռը, սրբատաշ սեւ ու կարմիր քարից, որ կարծեմ միայն Շիրակում է գտնվում։ Այդ մատուռը արդիւնք է մի արքայազն օրիորդի քմահաճոյքի, ըստ աւանդութեան, որ ուզեցել է պսակվել այնպիսի մի եկեղեցում, ուր ոչ մի եկեղեցական խորհուրդ չէ կատարվել. եւ այդ մատուռը շինել են միայն օրիորդի պսակվելու համար։

Բոլորովին մթնեց. անկարելի էր մեզ իջնել նոյն ճամբով, որով բարձրացել էինք։ Դրա համար էլ որոշեցինք սպասել լուսնի դուրս գալուն։ Նստեցինք ժայռի կատարին եւ սկսեցինք երգել, երբեմն տխուր երբեմն յաղթական։ Ախուրեանի ձորի արձագանքը մեզ ետ էր դարձնում մեր հայրենասիրական ողբը եւ խրոխտ բառերը։ Երբ լռում էինք, լսվում էր միմիայն մօտակայ քուրտ գիւղի շների հաչոցը, որ շատ թոյլ կերպով հասնում էր մեզ. երբ լուռ ու մունջ կռանում էինք ձորի վրայ, մեր ականջին՝ մահացող մարդի շնչի նման, գիպչում էր Ախուրեանի մեղմ խշխշոցը եւ եղեգնուտի խորհրդաւոր փսփսուկը։

Օդը ցրտեց. մի փոքրիկ քամի էլ բարձրացաւ, ձորը սկսեց աւելի բարձր ձայնով խօսել. մեզ թւաց թէ դարերով աւերակ մայրաքաղաքի փլատակների տակ թաղված հայ ոգիները դուրս են եկել անդունդների միջից եւ ուզում են հալածել մեզ՝ յանդուգն պատանիներիս, որ եկել ենք եւ խանգարում նրանց դարեւոր քունը այդ գիշերային տարաժամին...։

ՎԱՐԴԷ

(Շարունակելի)

նշաններ կը ցուցնեն թէ մարդկութիւնը տակն ու վրայ ըլլալու վրայ է, աշխարհագրական քարտէզը քաղաքականապէս փոխելու մեծ ձգտումներ կան . . . ։

ՀԻՒԼԷ

ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ

Ի նպաստ Վանայ սովելոց Վառնայի մէջ տրուած Բ. թատերական ներկայացման.

ՄՈՒՏՔ	Ֆր. Սն.
Տոմսերէ գոյացած	255.—
Առաջին ներկայացման առաւելներէ գանձուած տօքթ. Ց. Փափազեանի ձեռքով	30.30
Գումար	285.30

ԵԼՔ	Ֆր. Սն.
Սրահի վարձքը	25.—
Տպագրական ծախք	12.—
Նուագ	20.—
Վարձք հեղինակին	15.—
» յուշարարին	10.—
» դերասանուհի Տիկին Թասուլեաճեանին	20.—
Տեսարանի համար այլ և այլ ծախքեր	70.65
Վանայ սովելոց հասցնելու համար Ս. Պատրիարքին խրկուած	105.—
Ոսկեգրամ գնելու համար աճիօ և ղրկելու համար փոստի ծախս	7.65
Գումար	285.30

Ծանօթ. Ներկայ հաշուեցոյցի ուշ հրատարակուելուն պատճառ եղաւ ապառիկ ծախուած տոմսերու գինը գանձելու դժուարութիւնը, և դեռ մինչեւ այսօր բայց գանձուածներէն կը մնայ 29 ֆրանքի առնելիք, որ յետոյ երբ գանձուի պիտի խըրկուի Ս. Պատրիարքին։ (*)

Կարգադիր մասնախումբ
Դոկտ. Ա. Աքպաքեան Ց. Բաղասեան
Տ. Անկեան

Հոկտ. 4 Վառնա

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մասնաւոր հեռագրով կիմանանք որ Պ. Վահան Մաղմանեան պատասխան կը պատրաստէ մեր տուած հարցին Պ. Սուլինի մասին։

— Բարիզ, Տօքթ. Պ. Ք.— Ձեր նամակը չենք կրնար հրատարակել, որովհետեւ մենք արդէն յայտարարած էինք թէ Դալֆաեանի խնդիրը մեզի համար փակուած է, նոյնիսկ ձեր առաջին յօդուածի տակ դրուած ծանօթութեամբ։ Մենք կը հաւատանք որ դուք կը ճանչնաք Պ. Դալֆաեանը և նոյնիսկ բժշկական խորհուրդներ տուած էք անոր։ Իսկ գալով անոր տաղանդին, դուք կրնաք տարբեր կարծիք ունենալ, իսկ միւսներն ալ տարբեր։ Ձեր «Շարժում»ին ուղղած հրաւէրը բոլորովին աւելորդ է, եթէ ամէն մէկ քննադատած կամ հալածուած մարդը խմբագրութիւնները իրենց քով հրաւիրէին համոզուելու համար ճշդութեանը մէջ, այն ժամանակ չը գիտենք թէ ինչ կրնար ըլլալ. ի հարկէ դուք ալ չէք հաւատար ձեր առաջարկի գործնական ըլլալուն։

(*) Տոպրէճի աշակերտներէն ղըրկուած 17 1/2 ֆրանքն ալ խմբագրութիւնս պիտի յանձնէ այս մասնախմբին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ելտըզէն պետական խորհրդին ղրկուած է օրինագիծ մը, որով կը թելադրուէր պետութեան համար վտանգաւոր անձինք աքսորուին առանց դատի։ Պետական խորհրդական Ֆեամիլ փաշան յայտարարած է որ այդ օրինագիծը հակառակ է Խաստը Շէրիֆի ոգւոյն, որով օրինագիծը մերժուած է։

— «Երիտասարդ Թուրքերը» շրջաբերականներ ցրուած են Պոլսոյ մէջ։ Լուր կը պտըտի թէ Քոսովայի վալիի ամթոռանիստը Իսկիւպէն պիտի տեղափոխուի Փրիշթինա, ուր էր և 1887 թուականին։ Այդ տեղափոխութիւնը պիտի ըլլայ յուզումները խաղաղեցնելու և Ալպանացիները աւելի լաւ սանձահարելու համար։ Կը լսուի նոյնպէս թէ Փրիշթինան ալ նոր վիլայէթ մը պիտի ըլլայ։

— Կը լսուի թէ Անգլիա Միացեալ Նահանգներէն խնդրած է Թրանսվալի մէջ պաշտպան հանդիսանալ Անգլիահպատակներուն. իբր թէ Միացեալ Նահանգներու Նախագահը ընդունած է այդ առաջարկը։ Աստր փոխարէն Անգլիա համաձայնած է որ Ամերիկացի սպայ մը Անգլիական զօրքերուն ընկերանայ Թրանսվալ երթալու։ Վիէննայի ամերիկեան զինուորական կցորդ ժէնէրալ Սլօքում նշանակուած է այս գործին համար։

— Մեծ Եպարքոսին որդին Ճավիտ պէյը սպաննողը հասարակ գործաւոր մըն է, Հաճի Օսման. սպաննուողը Եպարքոսին երեց տղան է և անբարոյականներէն մէկը։ Սպանութեան մասին զանազան կարծիքներ կը յայտնուին. ոմանք կըսեն թէ այդ սպանութիւնը ճնշուող ժողովուրդի վրէժի արդիւնքն է հետզհետէ փճացող և ճնշող բարձր դասակարգին դէմ. ոմանք ալ կը կարծեն թէ Ալպանիացիները ուզած են Ղանի պէյի սպանման վրէժը լուծել, որուն մասնակցած է եղեր և Ճավիտ պէյը։ Կը կարծուի թէ Եպարքոսը պիտի հրաժարի պաշտօնէն, որովհետեւ որդւոյն սպանութիւնը շատ ազդած է իրեն։

— Ժէնէրալ Ժուբէր Թրանսվալի բանակներուն հրամայած է միշտ պատրաստ ըլլան, առաջին նշանը ստանալնուն պէս ճամբայ ելնալու համար։

Նաթալէ կառավարիչը յայտագրով մը ազգաբնակութեան հաղորդեր է Իւլթիմաթումը։

— Ժընէվի կառավարութիւնը. Թուրք հիւպատոսի պահանջին համաձայն խուզարկեր է հոն գտնուող Երիտասարդ Թիւրքերը, որոնք իբր թէ դաւադրութիւն մը պատրաստեր են եղեր Սուլթանի կեանքին դէմ։ Այդ խուզարկութիւններէն հասկցուեր է որ Թիւրք հիւպատոսին յայտարարութիւնները բոլորովին անհիմն են։ Կասկածուած անձերու մէջ կը գտնուի եղեր և Զուիցերիայի բժիշկ մը Պ. Լարտի։ Այս վերջինը դատարանին դիմած է Թուրք հիւպատոսին իր դէմ ըրած զրպարտութիւններուն համար։

—Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Մաք-Քինլի քաջալերուած մեծ ժողովրդականութիւն վայելող ամիրալ Տուիէն Նորէն իր ճառին մէջ չեշտած է ամերիկեան կառավարութեան հաստատ որոշումը, ամէն միջոց ի գործ դնել Ֆիլիպպինները Ամերիկային հպատակեցնելու համար։

Ահաւասիկ ճառին այդ կտորը.

«Երբ Միացեալ Նահանգներու դրօշակը ծածանի այն մասերուն վրայ, որ դեռ ապստամբներու ձեռքը կը գտնուին, այն ժամուն Ֆիլիպպինցիներուն կը տրուի վարչութիւն մը, որ բոլորովին պիտի յարմարի անոնց և կարգ ու ապատութիւն պիտի հաստատէ հոն։ Այս է Ամերիկացիներուն պարտականութիւնը դէպի Ֆիլիպինցիները»։

— Սեպտ. 30ին Նիւ-Եօրքէ Լօնտրա կը հեռագրեն թէ Թրանսվալի Նախագահ Քրիւգէր Ոօրլտին հեռագրած է.

«Շնորհակալութիւններս Ամերիկային իր համակրութեանը համար»։

«Հասարակապետութիւնը Անգլիոյ 48 ժամ ժամանակամիջոց տուաւ մեր կառավարութեանը վստահացնելու որ խնդիրները կարգադրուին իրաւարարութեամբ կամ այլ խաղաղ միջոցներով և իր զօրքերը ետ քաշելու։

Այս ժամանակամիջոցը լրացաւ. Անգլիական գործակատարը յետս կոչուեցաւ։ Պատերազմը անխուսափելի է. երկու հասարակապետութիւնները աննկուն են։ Եթէ Անգլիոյ պիտի պատկանին, գոնէ այնպիսի գնով մը, որ ամբողջ աշխարհ զարմանայ։

«Մարդկութիւնը երբեք ասանկ բան մը տեսած չպիտի ըլլայ»։

Թայմըզը իր սեպտ. 30 երկրորդ տպագրութեան մէջ հեռագրով մը կը յայտարարէ թէ թշնամութիւնները սկսած են. Թրանսվալցիները սկսած են յառաջ շարժիլ։

——)·(——

Ց. ՃԱՆԿԻՒԼԵԱՆ

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ
ԾԽԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ
Թիւ 389 Իսկիւէ-պաշի

Կը վաճառուի ծխախոտ, թուղթայի եւ ազերսագրի ամէն տեսակ թուղեր նաեւ «Շարժում»ը։

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԵՐԳԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆՑ

Հին եւ նոր Ազգ. երգերու գին 2 ֆր. այս երգարանը կը ծախուի Վառնա, Ա. Զարպհանէլեանի գրատունը նաեւ կը գտնուի ամէն տեսակ դպրոցական եւ վիպական գրքեր. գրամի փոխարէն կընդունի նաեւ նամակադրոշմ. Գնում եւ վաճառում ամէն տեսակ գործածուած նամակադրոշմներու։

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ
Բամառ-Քաքիպան
Գրեց ԲԱԲԱ-ԳԱՍՊԱՐ.

Պուլկարիոյ մէջ գինը 50 սանթիմ, իսկ արտասահմանի համար 60 սանթիմ։

Ցանկացողները թող դիմեն Շարժումի խմբագրութեան։

ԿԸ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ

Պուլկարական գործածուած ամէն տեսակ նամակադրոշմներ եւ բաց նամակներ։

Դիմել՝ Մուրաս Երանոսեան (Վառնա)

ԿՈՒՁԼՈՒՔ ՀԱՐՍՏԱՆԱԼ

Դիմեցէ՛ք

Մ. Թիւթիւնճեան եւ ընկ.
ի Ռուսճուք

Ուր ըստ առաջնոյն կը վաճառեն, Սոֆիա քաղաքի՝ Պուլկարական կառավարութեան կողմէ վաւերացած վիճակահանութեան Բ. շրջանի տոմսակները։

Օտար երկիրներէ յանձնարարութիւններ եւս կընդունուին։

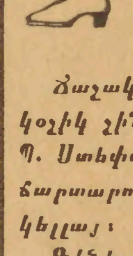

Ս. ԽՕՐԱՍԱՆՃԵԱՆ
ԿՕՇԿԱԿԱՐ

Մուսալլա, թաղճիք փողոց. Հաճի Հասանի օթէլին քով։

Ճաշակաւոր, տոկուն եւ ձեւաւոր կօշիկ շինել տալ ուզողը պէտք է դիմէ Պ. Ստեփան Խօրասանճեանի, որուն ճարտարութիւնը մէկ փորձով երեւան կելլայ։

Գիները խիստ դիւրամատչելի։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ „ՇԱՐԺՈՒՄ“Ի

Կը տպագրուին ամէն լեզուէ այցետոմս, հարսնեկան տոմս, նամակագլուխ, հարսանեկան հրաւիրագիր, մահազդ, ինչպէս նաեւ պրօշիւրներ։

Գիները յոյժ դիւրամատչելի։

Ուրիշ քաղաքներէ եկած յանձնարարութիւններ ճշդութեամբ և փութով կը կատարուին։

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ

Печатница „Взаимность“ Варна.